

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-15>

ELECTRONIC PAYMENT INSTRUMENTS IN E-COMMERCE

ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ ІНСТРУМЕНТИ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

Zaitsev O. O.

*higher education graduate of the third
(educational and scientific) level,
postgraduate student at the Department
of State and Legal Disciplines
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

Зайцев О. О.

*здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
аспірант кафедри державно-
правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний
університет
м. Одеса, Україна*

Стрімка цифровізація суспільства та розвиток мережі Інтернет сприяли становленню цифрової економіки, у структурі якої провідне місце посідає електронна комерція. Вона трансформувала традиційні підходи до ведення бізнесу та з часом перетворилася на один із ключових секторів світової економіки, зробивши купівлю й продаж товарів швидшими, зручнішими та доступними з будь-якої точки світу.

Ключовим елементом функціонування електронної комерції є електронні платіжні послуги, або ж онлайн-платежі. Онлайн-платежі забезпечують можливість швидкого, безпечного та зручного здійснення фінансових операцій між продавцем і покупцем у цифровому середовищі.

Без систем онлайн-оплати електронна комерція фактично не могла б існувати в сучасному вигляді. Платіжні сервіси дозволяють проводити розрахунки миттєво, незалежно від географічного розташування сторін. Розвиток таких компаній, як PayPal, значно спростив міжнародні транзакції та підвищив довіру користувачів до онлайн-торгівлі.

Онлайн-платежі є фінансовою основою електронної комерції. Вони не лише забезпечують технічну можливість здійснення покупок, а й сприяють глобалізації бізнесу, підвищенню довіри клієнтів та появі нових цифрових моделей підприємництва. Без ефективних платіжних рішень розвиток сучасної e-commerce був би неможливим.

Отже, завдяки електронній комерції підприємства отримали нові канали взаємодії з клієнтами, можливості масштабування та доступ до міжнародних ринків. Однак перехід бізнесу в цифровий простір зумовлює необхідність оновлення правових механізмів регулювання та адаптації до нових форм комунікації.

Правове регулювання електронної комерції в Україні здійснюється Законом України «Про електронну комерцію». Вказаний нормативно-правовий акт закріплює визначення електронної комерції як «відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру» [1].

Проте вказаний нормативно-правовий акт не здійснює регулювання електронних платіжних операцій.

Профільним законом у сфері платіжних операцій є Закон України «Про платіжні послуги» (далі – Закон №1591-IX) [2], що гармонізує національне законодавство з вимогами Директиви (ЄС) 2015/2366.

Саме цим нормативно-правовим актом закріплено визначення категорій: «безготівкові розрахунки», «дистанційна платіжна операція», «електронний гаманець», «електронні гроші», «електронний платіжний засіб», «платіжна операція», тощо.

Прийняття Закону України «Про платіжні послуги» мало комплексне значення для розвитку електронної комерції та становлення цифрової економіки України в цілому. Закон №1591-IX закріпив право на надання платіжних послуг небанківськими установами, що отримали ліцензії від Національного банку України та за умови включення до Реєстру платіжної інфраструктури, тим самим розширивши ринок платіжних послуг сприяючи його розвитку та появі нових електронних платіжних засобів.

Отже, Закон № 1591-IX гарантує правову чіткість і визначеність у сфері регулювання цифрових фінансових операцій. Він запобігає неоднозначному тлумаченню правових норм та сприяє стабільності правового середовища у сфері платіжних послуг.

Проте, система онлайн-платежів стикається з низкою труднощів, перш за все це фінансові ризики з якими стикаються користувачі таких фінансових інструментів, зокрема під час процесу транзакції.

Чимало користувачів з обережністю ставляться до передачі доступу до власних рахунків і фінансових даних стороннім сервісам. Така позиція підкріплюється посиленням ризиком кібератак у воєнний час, розповсюдженістю різних видів інтернет-шахрайства.

І хоча платіжні системи Visa та MasterCard передбачають право на опротестування транзакції платником (застосування процедури «Chargeback»), що надає можливість повернути свої кошти, якщо ви не бажали їх віддавати, віддали помилково або нічого за них не отримали, шляхом подання платником заяви до банку, проте, вітчизняна судова практика з цього питання не є сталою.

Зокрема, Верховний Суд у постанові від 26.11.2025 у справі № 757/19840/20-ц залишаючи без змін постанову апеляційного суду, якою відмовлено у стягненні з банку понад 100 тисяч доларів збитків за операціями з платіжною картою дійшов наступного висновку: «ініціювання процедури chargeback є правом, а не обов'язком банку, а банк-емітент не несе відповідальності за шахрайські дії третіх осіб, якщо клієнт добровільно здійснив платіжні операції» [3].

Має місце й позитивна для клієнтів банків судова практика, суди задовольняють позови, якщо позивачем буде доведено, що списання коштів відбулось без відома клієнта.

У справах такої категорії позивачі спираються на правовий висновок, викладений у постанові Верховного Суду України від 13 травня 2015 року у справі № 6-71цс15, що користувач не несе відповідальності за здійснення платіжних операцій «... крім випадків, коли доведено, що користувач своїми діями чи бездіяльністю сприяв втраті, незаконному використанню персонального ідентифікаційного номера або іншої інформації, яка дає змогу ініціювати платіжні операції» [4].

Серед проблем електронних фінансових послуг виокремлюють також фрагментарність їх ринку. Оскільки це ускладнює інтеграцію різних платіжних інструментів і знижує рівень зручності для користувачів. Кожен платіжний оператор має свої власні стандарти, що створює додаткові бар'єри для споживачів [5, с. 21]. Тому, хоча онлайн-платежі мають великий потенціал для розвитку електронної комерції, їх ефективність залежить від подолання цих бар'єрів і поступового формування довіри користувачів.

Таким чином, ефективне функціонування електронної комерції безпосередньо залежить від розвитку надійних електронних платіжних послуг, які формують фінансову основу цифрового ринку. В Україні важливим кроком у цьому напрямі стало прийняття Закону України «Про платіжні послуги», що забезпечив правову визначеність у сфері цифрових фінансових операцій та сприяв гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами.

Подальший розвиток електронної комерції в Україні потребує не лише вдосконалення технологічних рішень, а й формування сталої судової практики, підвищення рівня захисту прав споживачів та зміцнення довіри до платіжної інфраструктури. Лише комплексний підхід дозволить повною мірою реалізувати потенціал цифрової економіки.

Література:

1. «Про електронну комерцію» Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
2. «Про платіжні послуги» Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
3. Постанова Верховного Суду від 26 листопада 2025 року у справі №757/19840/20-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132237744>.
4. Постанова Верховного Суду України від 13 травня 2015 року у справі № 6-71цс15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44268905>.
5. Квасній Л., Ахек'яна А., Моравська О. Проблеми державного регулювання ринку електронних платежів в Україні. *REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT*. Випуск № 13(29) (2025). 2025 С. 15–24. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2025/338458>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-16>

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF AUTHORIZATION TO CONDUCT CUSTOMS BROKERAGE ACTIVITIES

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АВТОРИЗАЦІЇ НА ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ivanchenko E. P.

*Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.),
Researcher
Academician F. H. Burchak Research
Institute of Private Law and
Entrepreneurship of the NALS
Kyiv, Ukraine*

Ivanchenko E. P.

*кандидат юридичних наук, науковий
співробітник
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН
м. Київ, Україна*

Ухвалення Верховною Радою України Закону від 22 серпня 2024 р. № 3926-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» (Закон № 3926-IX) [1] внесло суттєві зміни у функціональну діяльність митних брокерів. В першу чергу це стосується таких нововведень, як запровадження процедури авторизації на провадження митної брокерської діяльності, яка суттєво відрізняється від попередньої та вимагає додаткових організаційно-правових заходів з боку органів державної влади.